

Fig. 1. Øde-Førslev. Ydre, set fra Sydøst.

V. H. 1929

ØDE - FØRSLEV KIRKE

RINGSTED HERRED

Kirken nævnes i Roskildebispens Jordebog o. 1370 med en halv Plovs Jorder og sva-rede da 1 Mark. Tienden hørte under Almstofte Len (»exactio«). 1673 fik Henrik Rantzau til Krapperup i Skaane (og senere til Eskildstrup) Jus patronatus til Kirken¹, der derefter kom under Stamhuset Giesegaard, men gik over til Selveje 1. Febr. 1926.

Kirken ligger i den nordlige Udkant af Byen paa jævnt Terræn. Kirke-gaarden er udvidet mod Vest. Dens gamle Del har Kampestensdige i Nord og Øst og hvidtet Munkestensmur paa et Stykke af Sydsiden.

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib, der begge er forlængede efter 1250, samt gotisk Sakristi, Taarn og Vaabenhuis.

Af den *romanske Kirke* fra 1100'erne ses udvendig kun Rester af Korets Murværk, opført af Kvadre af *Faksekalk*, hvorimellem enkelte Kridtsten og en Del raa og kløvet Kamp; Stenene ligger kun delvis i regelmæssige Skifter. Skibets romanske Murhøjde er o. 5 m over nuværende Terræn. I Nordmuren en krumhugget Kalksten, vistnok en Sokkelsten fra en nedrevet Apsis. De op-rindelige Døre og Vinduer er forsvundet; Korbuen er omdannet i nyere Tid.

Gotiske Omdannelser og Tilbygninger. Vistnok i sidste Halvdel af 1200'erne

er *Koret* blevet *forlænget* mod Øst, i de nedre Partier med Benyttelse af Materiale fra den nedrevne Østgavl og fra den formodede Apsis. Foroven er Murværket af Munkesten med mange haardtbrændte Bindere og ret korte Løbere (25—26 cm). Det staar bedst bevaret bag Sakristiloftet, hvor de haardtbrændte Bindere ses at være lagt i gennemløbende Skraabaand, det næstøverste Skifte er her kalket, og i en af Løberne i det øverste af de gamle Skifter er indridset et »Marekors«. Det med ny Munkesten blændede Østvindue har Smige til begge Sider, Buestykket er rundbuet, i Lysningen dog svagt tilspidset; smigdannede Formsten ses i Vinduets Kanter. Taggavlen er vistnok ommuret i ny Tid, men dens Blændingsdekoration (med syv aftrappede Højblændinger under ligesaa mange Kamtakker og i Gesimshøjde et forsænket Savskifte) er muligvis en Gentagelse af den gamle; den kan dog i hvert Fald ikke være samtidig med Forlængelsen, men maa stamme fra Middelalderens Slutning, samtidig med Overhvelvningen. Korets Overvægge har oprindelige Ansatser for Hvelvinger, men disse er dog først blevet indbygget nogen Tid efter Forlængelsen. De fremtræder nu i deres overpudsede Skikkelse som almindelige gotiske Krydshvælv uden Vægbuer og med temmelig flade Kapper (ingen Overribber). Imellem de to Fag løber Gjordbuen og Bibberne ned paa profilerede Konsoller, der synes at være moderne; men tre raat udhugne Kridtstenshoveder, der nu ligger i Sakristiet, har vistnok tidligere tjent som Ribbe- eller Gjordbuekonsoller i *Koret* og tyder paa, at Hvelvingerne ikke er yngre end o. 1400. I Vestfagets Nordvæg en høj, fladbuet Blænding, muligvis et Dørsted for en Præstedør.

Omtrent ved samme Tid som Korudvidelsen er *Skibet* blevet *forlænget* mod Vest, udelukkende med Munkesten. Stenene er ogsaa her ret korte, o. 26 cm, men Skifterne er højere (10 Skifter er o. 110cm mod o. 100 cm i *Koret*). Vestgavlen, der staar bevaret i Taarnets Mellemstokværk, er over Gesimshøjde muret i Zigzagmønster, der omtrent midtvejs deles af to vandret gennemløbende Skifter. Forlængelsens Overvægge har udglattede, ikke-skaarne Fuger, men viser ingen Spor af Pudsning eller Hvidtning. Det maa antages, at Overhvelvningen ligesom i *Koret* har været planlagt samtidig med Udvidelsen, men at den først senere er blevet udført. Hvelvingsstenene er noget længere end Murenes (o. 27 cm). *Skibet* har tre Krydshvælv med spidse, Helstens Skjoldbuer i alle Fag, Ribber og Gjordbuer med skarprygget Profilstav (muligvis først fra Restaureringen i 1876), flade Kapper, Forstærkninger forneden paa Oversiden og Overribber, i hvert andet Skifte med to Bindere, som er stillede noget i Vinkel mod hinanden. En sikker Bestemmelse af Hvelvenes Alder er i deres nuværende, overpudsede Skikkelse ikke mulig, men ogsaa i *Skibet* synes de at stamme fra 1300'erne.

De tre Tilbygninger er alle fra Middelalderens Slutning og fortrinsvis op-

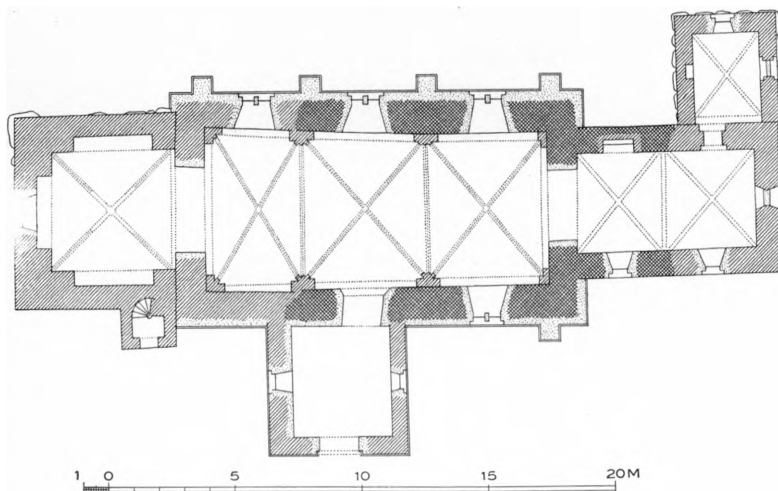

Fig. 2. Øde-Førslev. Plan. 1 : 300. Maalt af Mogens Clemmensen 1917.

ført af Munkesten. *Sakristiet* har dog i Ydermurene en Del Kalk- og Kampesten fra Kormuren. Nordvinduet er nyt, derimod er der et oprindeligt, nu til-muret, fladbuget og falset Vindue i Øst, og i Vest en fladbuget Niche. Ind til Koret en fladbuget Dør, der har Fals mod Koret, men mod Sakristiet sidder i en firkantet Blænding med Plankeafdækning. Samtidig Krydshvælving uden Overribber. Gavlen har fem Kamtakker og fem Høj blændinger, de midterste fladbuede, de yderste vandret afsluttede.

Vaabenhuset, der 1671—72 var »ganske udfalden« (Bgsk.), er stærkt om-muret. Dør og Vinduer er nye. Bedst bevaret er Gavlen med syv Kamtakker og syv Høj blændinger udenom to store Bundblændinger (med nyt Mønster-murværk i Bundfelterne). Af Højblændingerne er de seks ydre delte af en kortere eller længere Midtstav og har foroven to smaa Fladbuer, hver udhugne i en Munkesten; den midterste har vandret, falset Afslutning. I Toptinden en lille Bundblænding; i Gesimshøjde et forsænket Savskifte.

Taarnet har i Vestmuren et enkelt Skifte af Kampesten; mellem Munkestenene er mange lysflammede Sten. Taarnrummet dækkes af et oprindeligt Krydshvælv med rundbuget Skjoldbue mod Øst og Halvstens Bibber, der paa den nedre Del har spidsbuget Profil, men paa det øverste Stykke er retkantede. Overribberne er Helsten brede og bar desuden langs begge Sider en Række Sten paa Fladen. Rundbuget Taarnbue mod Skibet, udvidet i nyere Tid; til de andre Sider store, spidsbuede Spareblændinger. Det samtidige Trappehus har meget lav, fladbuget Dør. I Mellestokværket en fladbuget, falset Lyslug mod Vest og Nord og Forstærkningspiller i Hjørnerne. I Klokestokværket til hver Side et Par fladrundbuede Glamhuller med Fals. Gavlene har syv Kamtakker og syv spidsbuede Blændinger, de fem midterste med Fals og med vekslende

Afdækninger; de to yderste og de tre midterste har under Toppen et frem-springende Kors, næppe gammelt.

I 1876 blev Kirken underkastet en omfattende Restaurering (Arkitekt Fr. V. Tvede). Skibet blev fuldstændig skalmuret og alle Kirkens øvrige Dele stærkt restaureret med nye Munkesten. Der er indsat nye spidsbuede Vinduer, Kor-buen er gjort spidsbuet, og Indgangsdøren er omdannet; den er nu fladbuet og sidder indvendig under et spidsbuet Spejl. Kor og Skib har faaet nye Gesimser med Savskifte under. Skibets og vistnok ogsaa Korets Østgavl er ommurede, begge med Blændinger. Skibet har faaet paabygget Støttestykker. Hvælvinger og Vægge er blevet afrettede med Puds og de første vistnok i Enkeltheder en Del omdannede. Alle *Tagværker* er nye.

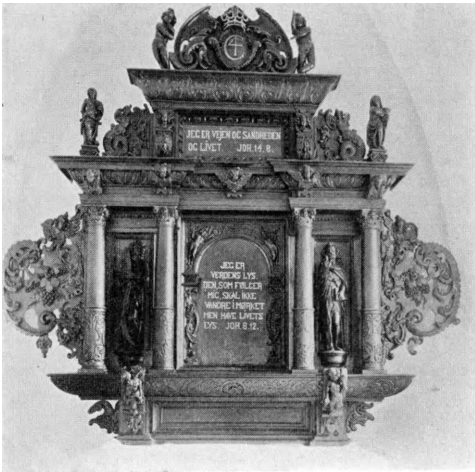
Kirken er dækket med Vingetegle og staar med blanke Mure; kun Sakristiets Gavlblændinger har hvidtet Bund.

INVENTAR

Alterbordet er moderne, af Fyrretræ. — Det gamle Alterbords Plade, se Gravsten Nr. 3 (S. 539).

Altertavle (Fig. 3), vistnok fra 1626; delvis af samme Type og fra samme Værksted som Tavlen i Teestrup (S. 606). Det tredelte Storstykke, der flankeres af og deles ved korintiske Søjler med Fodbælter, har i Storfeltet et oprindeligt, i nyeste Tid genanbragt, portalformet Rammeværk, i Sidefelterne Figurer af Moses og Johannes Døberen. Storvingerne har delvis gennembrudte Bruskarokornamenter, Topkartouchen et kronet, reliefskaaret C 4. Fodstykkets Krumknægte har Putti, forestillende Maadehold og Styrke, Storgesimsen Smaafigurer: Haabet og Troen. Paa Altertavlen var (1758) malet, foroven: »Qui edit ac bibit hic indigne, damnationem sibi ipse edit et bibit« (»Hvo som æder og drikker uværdigt her, han æder og drikker sig selv til Fordømmelse«); forneden Aarstallet: 1626 og »Verbum Dei est cibus animæ« (»Guds Ord er Sjælens Fode«). Tavlen staar med renset Eg, enkelte Dele fornyet; nymalede Skriftsteder. Et i Storfeltet tidligere indsat Maleri: Korsfæstelsen, sign. August Thomsen 1876, er nu ophængt i Skibets Nordøsthjørne.

Altersølv. *Kalk* af kbh. Prøvesølv 1698, 23 cm høj, med sekstunget Fod paa rund Fodplade, sekskantet Skaft, riflet Knop med seks glatte Rudetoppe og pokalformet Bæger. Paa Fodens Overside graveret Kursiv: »Hæc calix cum patella sua destinata est usui sacro ecclesie Førsløviensis 1698« (»Denne Kalk med sin Disk er bestemt til hellig Brug i Førsløv Kirke 1698«); paa Bægeret Versene: »Est aliquid meminisse Dei, factisque probare, Sanctum est, quod fidei nomine constat, opus, Et duo liquores, sociatum sanguine vinum, Corporis hoc,

V. H. 1929

Fig. 3. Øde-Førslev. Altertavle (S. 536).

M. M. 1913

Fig. 4. Øde-Førslev. Prædikestol (S. 538).

animæ mitigat ille sitim« (»Det er allerede noget at mindes Gud, og det er helligt i Gerningen at bekræfte det Værk, som staar fast i Troens Navn; og to Væsker: Vinen forenet med Blodet, den ene slukker Legemets, den anden Sjælens Tørst«)²; mestermærke for Jacob Sørensen 1691 (Olrik 299). *Disk*, samtidig; paa Banden: »Pabula juncta duo, caro Christi pane recepta, Hæc animæ sedat, corporis ille famem« (»To Spiser forenede, Christi Kød optaget i Brødet; den ene mætter Sjælens, den anden Legemets Sult«). *Sygekalk*, af kbh. Prøvesølv 1633, 12 cm høj, med seks runde Fodtunger, sekskantet Skaft, flad, rund Knop med drevne Tungeornamenter; paa den opr. Kumme med graverede Versaler: »Førslef oc Sneerslef«. Samtidig *Disk* med Indvielseskors, samme Mærker og Indskrift: »Førslef oc Sneerslef Kierkers 1633«; paa Undersiden Mestermærke, vistnok for Mads Claussøn (Olrik 341). *Vinbeholder*, 11 cm høj, af buget Form, kbh. Prøvesølv 1633, med samme Indskrift paa Siden og samme Mestermærke; Oblatskrueproppen er lukket ved en senere indsat Bæring.

Alterstager, gotiske, med tre Skaftringe, nu 33 cm høje, men tidligere staaende paa Fodder. To †*Stager*, af Tin, omtalt 1662—63 (Bgsk.).

Font, af Granit, romansk. Kummen, Tvm. 74 cm, har forneden en Tovsnoening; flad Fordybning uden Afløb; cementstøbt Fod.

Fad, af Nürnbergerarbejde fra o. 1550—1600, Tvm. 54 cm, med Bebudelsesrelief omgivet af Minuskelring; paa Banden Hind- og Hund-Frise. *Kande* af Tin, fra o. 1825—50.

Korbuekrucifiks (Fig. 5), sengotisk, fra o. 1450. Figuren o. 160 cm høj. Øjnene er lukkede, Haar og Skæg gengivet ved indskaarne Bøgelinier; svagt fremadbøjede Knæ. Korstræet har langs Kanten gotiske Krabbeblade og ender i fir-

kantede Plader med reliefskaarne Evangelistsymboler, af hvilke dog det nedre (Lukas) mangler. Renset Eg. Nu paa Skibets Sydvæg.

Prædikestol (Fig. 4) i Bruskarok fra o. 1625, svarende til Stolen i Jydstrup (S. 473). De fire Fag, adskilte ved Hermer: Maadehold, Kærlighed, Tro, Styrke, Haab, har i Storfelterne Bueslag, hvori Evangelisterne med deres Tegn; i Kartoucher forneden de reliefskaarne Navne. Stolen blev 1666—67 stafferet af en Maler fra Næstved, der var »fortinget« for 84 Dlr. (Rgsk.). Den var (1758) »her og der« forgyldt og bar Indskrift (Jac. 1, 21). Efter en Istandsættelse 1913 staar den i rensat Eg, med nye Skriftsprog i de øvre Smalfyldinger.

Stoleværket er fra 1876 af egemalet Fyr, paa hvilket de gamle Renaissance-gavle er anbragt; de har dobbelte Skælpilastre og lige afsluttet Topstykke (sml. Veterslev S. 522). †*Skrifestol* og †*Degnestol* leveret 1667—68 (Rgsk.).

Et † *Pulpitur* blev forfærdiget 1667—68 (Rgsk.).

To *Pengebøsser*, af Messing, fra o. 1830.

Klokker. 1) Vistnok fra 1300'erne. Uden Indskrift. Tvm. 78 cm. (Uldall S. 74).

2) 1873. Støbt hos B. Løw og Søn. Tvm. 102 cm. Før Omstøbningen lød Indskriften: »Ano 1745 er denne Klocke paa daværende Kirkepatronesse N. S. af Ranzow, Enkegevinde af Schacks Bekostning omstøbt. Soli Deo gloria. Me fecit Johan Borkholt Holtsmann, Hafniæ«³.

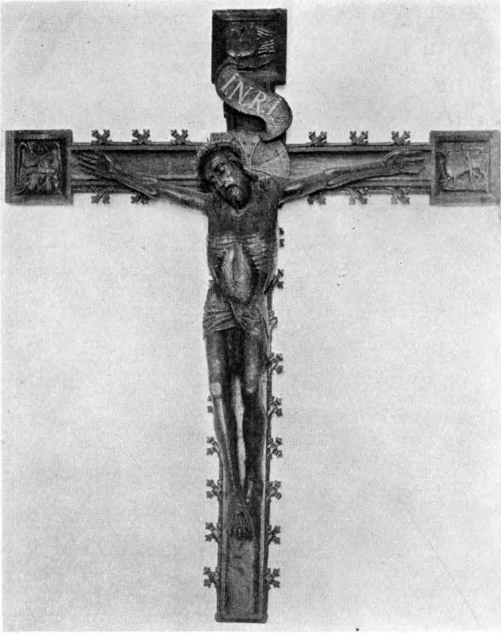
GRAVMINDER

†*Epitaf*. 1657. Mag. Peder Sørensen, Sognepræst og Provst over Ringsted Herred lod 1657 i sin Alders 57., sit Embedes 27. Aar opsætte denne Tavle over sine Hustruer: Sophie Knudsdatter, Else Jørgensdatter og Anna Davidsdatter, og sine Sønner: Søren Christian og Jørgen og sine Døtre: Sofie, Cathrine og Lisbeth. Maleri af Præsten, hans tre Hustruer, tre Sønner og tre Døtre. Indskrift paa Latin. Hang 1755 i Koret over Sakristidøren.

Gravsten. 1) Hermind Michels(en), Sognepræst i Førssløf og Snesløf, Provst i Ringsted Herred, død Paaskedag 5. April 1555, og Hustru Marine Johannesdatter. Reliefminuskler. Indskrift paa Dansk og Latin. Foroven paa den itubrudte og ikke fuldstændige Sten (Fig. 6) findes en Halvroset og Treblade. Abildgaards Tegning (1757) viser Stenen hel; forneden var et Bomærkeskjold. Graa, gotlandsk Kalksten, trapezformet, 137 x 83—76 cm. Fra Hans Malers Værksted i Roskilde.

2) Sognepræst Mikkel Hermansen, død 10. November 1561. Paa Latin. Reliefminuskler. Foroven tresidet afsluttet med Halvroset; hulet Underkant. Rød, gotlandsk Kalksten, itubrudt, trapezformet, 196 x 94—77 cm. Ligeledes fra Hans Malers Værksted.

3) Sognepræst Niels Hermansen, død i November 1603, gift med M[aren]

P. N. 1929

Fig. 5. Øde-Førslev. Korbuekrucifiks.
(S. 537).

M. M. 1913

Fig. 6. Gravsten over Hermind
Michelsen (S. 538).

Nielsdatter i 31 (34?) Aar; seks Sønner og fire Døtre. Versaler. Hjørnecirkler med Evangelistsymboler, langs Siderne balusterformede Halvsøjler og foroven og forneden udslidte Skjolde. Stenen er oprindelig Kirkens gamle Alterbordplade med indhugget Altergrav; paa Undersiden er bevaret den gamle, hulede Profil. Over den senere forsvundne Dæksten har en Del af den nu slidte og derfor delvis ulæselige Indskrift været anbragt. Graa, gotlandsk Kalksten, 200 x 114 cm, forneden forhugget.

4) o. 1625. Hjørnecirkler med Evangelisterne og deres Tegn; foroven et Relief af den opstandne Kristus under et Bueslag med oprindelig, dansk Indskrift, derunder en Fugl Fønix med senere indhugget latinsk Sentens og forneden en Indskriftkartouche med to laurbærkransede Dødningehoveder og et vinget Timeglas. Den oprindelige Indskrift er udslebet, og en ny, paa Latin, indhugget over Sognepræst Jens Bruun, i 16 Aar Præst til Forslev og Sneslev, død 6. September 1733, og hans Enke Elisabeth Lassen, død 19. April 1747. Versaler og Kursiv. Nederst i to Smaaskjolde er indføjet Ægteparrets Monogrammer. Graa, ølandsk Kalksten, 189 x 115 cm.

5) Mag. Peder Sørenssøn, Sognepræst til Førslev og Sneslev, Provst i Ringsted Herred, født i Sverborg Præstegaard 1600, død 1659 i hans Embedes 29. Aar. I Hjørnerne Solsikke og Tulipanbuketter, forneden et Skjold med Kristi Monogram. Rød, ølandsk Kalksten, 189 x 113 cm.

6) Peder Clausen Nelde, Sognepræst, død 1718, 72 Aar gl. i sit 46. Embeds-
aar, og Hustru Abigael Rasmusdatter Hammer, død 17□. Versalindskrift paa
Latin; Beskærmelsesvers paa Dansk, og nederst to Skjolde, Mandens lodret
tvedelt, med en Søjle og en Nælde, Hustruens med en Arm, der holder en
Hammer. Graa, ølandsk Kalksten, 184 x 106 cm.

Nr. 1, 2, 4 og 6 er nu opstillet i Vaabehuset, Nr. 3 i Korets Nordvæg og
Nr. 5 i Taarnrummet.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1654—65, 1669—72 (RA). — Kaldsbøger 1831—99, 1900 ff. (ved Em-
bedet). — Kirkesynsbog 1862 (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM),
1758 (LA). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler 1883, Th. Havning og M. Macke-
prang 1913. Revideret af P. N. og V. H. 1929.

¹ SRD. VII, 54, 117. Kronens Skoder II, 394.
1656 i Sorø, S. 62.

² Sml. Indskrift paa Altertavlen

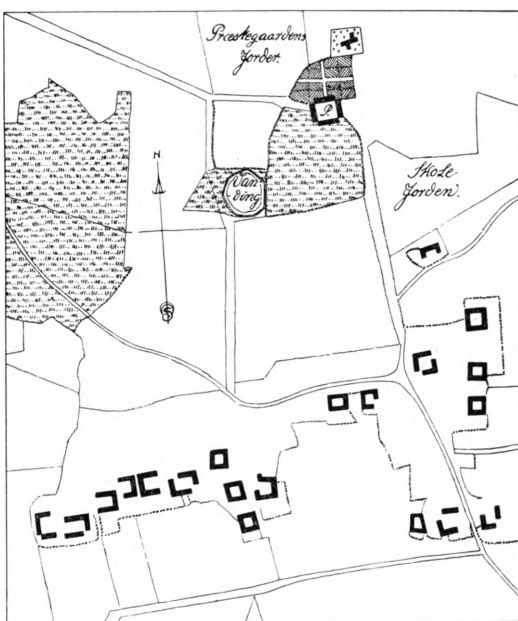

Fig. 7. Øde-Førslev 1805.